

DEMÄNOVSKÁ LADOVÁ JASKYŇA OČAMI HENRYKA MÜLDNERA

Marcel Lalkovič

Keď sa okolo polovice 19. storočia zásluhou Demänovského lesného komposesorátu realizovali v Demänovskej ladovej jaskyni rôzne úpravy, ktoré mali uľahčiť prehliadku jej priestorov, jaskyňa sa začala stávať objektom čoraz väčšieho turistického záujmu. Zvýšený záujem si vyžiadala úpravu jej prevádzkového režimu, čiže do jaskyne sa chodilo v sprievode hájníka bývajúceho v hájovni pri ceste do Demänovskej doliny. Tu sa nachádzali kľúče od jej vchodu a od roku 1860 viedla aj návštevná kniha jaskyne. Po prehliadke sa do nej zapisovali tí, ktorí navštívili ladovú jaskyňu, ale aj ďalšie okolité jaskyne.

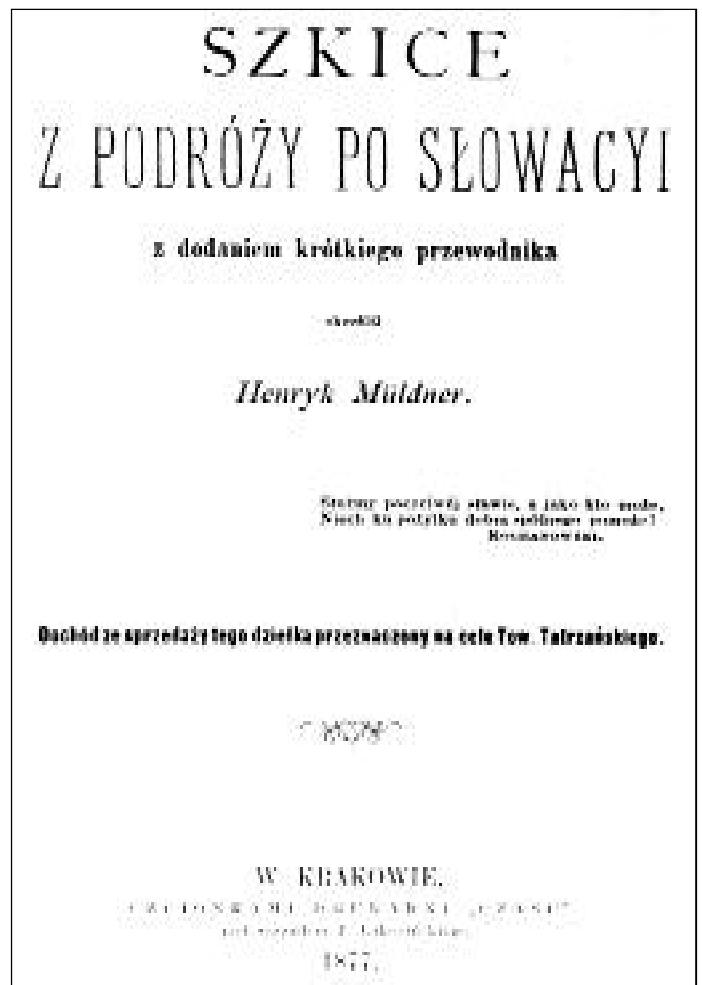
Slovensko z hľadiska Poliakov patrilo k dovedy málo známym a opísaným krajinám. Až dokončenie Košicko-bohumínskej železnice spôsobilo, že sa časom zintenzívnili ich záujem o naše Tatry a ďalšie prírodné zaujímavosti. Henryk Müldner (1845 – 1910), publicista, verejný pracovník a šéfredaktor denníka *Czas w Krakowe*, patril k vtedajším poľským pionierom, ktorí sa z turistického hľadiska intenzívnejšie zaujímali o Slovensko. Ako autor je známy tým, že napísal niekoľko vlastivedných reportáží, čiastočne charakteru informátorov či turistických sprievodcov. Na Slovensku sa zdržiaval v letnom období 1875 počas dvoch týždňov. Poznatky z tejto svojej cesty (*Szkice z podróży po Słowacyi z dodaniem krótkiego przewodnika*) vydal knižnou formou v Krakove roku 1877. Išlo mu v nich o priblíženie niektorých prírodných a iných slovenských zaujímavostí poľským turistom a zároveň vytvorenie priestoru pre turistickú návštevu dovtedy neprávom obchádzanej susednej krajiny.

Z nášho hľadiska je Müldnerov pobyt na Slovensku zaujímavý tým, že 12. augusta 1875 navštívil Demänovskú dolinu, presnejšie tunajšie jaskyne. V spomenutej publikácii ich potom bližšie opísal a na spôsob turistického sprievodcu uviedol aj informácie, ktoré objasňujú vtedajší spôsob ich návštevy turistickou verejnosťou. Ako však Müldner uviedol, poznatky o ladovej jaskyni a ostatných jaskyniach mohol čerpať len z dávnejšie vydaných, a v tom čase už aj zriedkavých prác A. Schmidla: *Reisehandbuch durch das Königreich Ungarn, Wien 1835*, ako i C. Szepesházyho a J. C. Thieleho: *Merkwürdigkeiten des Königreiches Ungarn, Kaschau 1825*. Informácie v nich uvedené a skutočnosť, že sa v týchto končinách v minulosti pohyboval niekoľkokrát, rozhodli napokon o tom, že sám prejavil záujem o ich bližšie poznanie.

Turisti prichádzajúci do týchto končín s cieľom návštevy Demänovskej ladovej jaskyne využívali vo veľkej miere koncom roku 1871 otvorenú Košicko-bohumínsku železnicu. Prehliadka jaskyne si vyžadovala ráno pricestovať do Liptovského Mikuláša, cez deň absolvovať návštevu Demänovskej doliny a vo večerných hodinách nastúpiť cestu späť. Tí, čo pricestovali až večer, ubytovali sa v hoteli a prehliadku jaskyne či iných prírodných zaujímavostí absolvovali nasledujúci deň. Pre cestujúcich z večerného a ranného vlaku prichádzal občas povoz z hotela *U Čierneho orla*. Stačilo zavolať do Čierneho orla a okamžite prišiel furman po batožinu. Taxa za odvoz do hotela vzdialeného asi štvrt hodinu od železničnej stanice bola cez deň 30 grajciarov, večer 40 grajciarov. Za izbu s jednou posteľou sa na deň platilo 1 zl., s dvomi posteľami 1,5 zl. Hotel mal k dispozícii viac ako dvadsať hostovských izieb, ale ak naraz pribudol veľký počet hostí, obsadené boli všetky. Potom neostávalo nič iné, len sa obrátiť na nájomcu hotela Weisera, ktorý sa postaral o iné ubytovanie.

Pravdepodobne týmto spôsobom pricestoval do Liptovského Mikuláša aj H. Müldner. Nebol sám a na Demänovskú dolinu si vyhradil jeden deň. Navštívil Demänovskú ladovú jaskyňu a niektoré ďalšie jaskyne v jej okolí. Svoje dojmy a poznatky o nich opísal takto:

Objednali sme si ľahkú furmanku a na cestu sa vydali o 9. hodine ráno. Dostatočne sme sa zaopatřili potravinami, pretože na mieste okrem vody a sviežeho vzduchu nedostať nič, a iba za súmraku sme sa mali vrátiť domov. Cesta nás viedla do malého mestečka Vrbice, ktoré sa nachádzalo blízko Mikuláša. Jeho obyvatelia sú väčšinou protestanti. Zaoberajú sa plátenníctvom a obchodom s vínom. Pri prechode okolo kostola spozorovali sme vedľa vchodu akúsi zvláštnu budovu so železnými, tesno priliehajúcimi zamknutými dverami a takými istými

Titulná strana publikácie H. Müldnera z roku 1877.

Skupina návštevníkov v Kmeťovom dóme. Reprodukcia: J. Sýkora

oknami, čosi na spôsob našich sýpok. Na otázku, akému účelu budova slúži, odpovedal furman Slováč, že sa tu uchovávajú kostolné a rodinné dedičné archívy. Takmer všetky kostoly vlastnia takéto archívy, v ktorých sa dá nájsť o histórii Uhorska a susedných krajov, teda aj Poľska, mnoho závažných dokumentov. Cesta pokračovala okolo parnej píly a po dobrom drevenom moste cez hučiaci Váh. Vpravo odtiaľ sa stáčala poľná cesta k západu. Zanechávame za sebou nad Mikulášom dominujúcu Poludnicu a pred nami sa črtá dedinka Paludza. Už zďaleka svieti biela veža tunajšieho kostola, ale naša cesta nevedie tadiaľ. Za nepatrného, stáleho stúpania zanechávame za sebou dedinu Demänová (Demänfalva) a o trištvrte na jedenást prichádzame k hájnikovi Františkovi Mišurovi, ktorý je naším sprievodcom do jaskyne. Plní nedočkavosti sme sa tu trochu posilnili, sprievodcovi odovzdali pochodne privezené z Mikuláša, furmanovi pléd, revolver a niečo potravín na posilnenie a už ideme do skál pod horu.

Nepotrebovali sme ísť príliš ďaleko, ani vysoko stúpať, lebo už o pol dvanástej sme boli pred vchodom do jaskyne. Sú tu urobené lavičky – vydýchame si teda trochu, kým sa uspokojia pľúca, pretože nerozvážnym sa ľadová zima môže tam dolu postarať o veľmi smutný následok. Odpočinuli sme si, zobrali na seba teplý pléd a vchádzame do predsieni jaskyne, ale predtým sme si ešte zmerali hlavný vchod. Od prírody je oblúkovitý, v strede vysoký okolo 1,5 m, široký 2,5 m. Potom so zapálenou pochodňou v jednej ruke a s podkutou horskou palicou v druhej vydali sme sa v mene Božom vpred do podzemnej priepasti.

Pred nami sprievodca, za nami furman. Všetci s pochodňami v ruke zostupujeme mlčky po drevených schodoch so zábradlím niekoľko desiatok stôp do hlbín jaskyne. Schody sa konečne skončili a teraz už pozvoľna kráčame po tvrdej zemi. Sem-tam je vlhká od padajúcich kvapiek, ba čo viac výrazne počuť, ako zhora padajú na zem. Naše putovanie pokračuje po kameňoch, sutinoviskách a úlomkoch stalaktitov. Vtom sa ozýva sprievodca: Hlavu uhnúť, keď sa chodník znížil tak, že ťažko sa tu dá prejsť bez udretia hlavy o všade vyčnievajúce a akoby v ďalšom postupe zabraňujúce stalaktity. Okúhlení nádhernými divmi prírody obdivujeme tu

všetko. Skutočne nevieme kde sa skôr pozerať, či naľavo, či napravo alebo dohora. Všade je taká rozmanitosť a prepych, množstvo stalaktitov a stalagmitov, že náš zrak blúdi tu a tam, a zastaviť sa nemôže ani na chvíľu.

Prešli sme niekoľko takýchto siení, vysokých ako domy. Sprievodca ukazuje rukou vpravo. A toto je čo? Však je to ozajstná Lótova žena, premenená na stĺp, no nie zo soli, ale z ľadu. O niekoľko krokov ďalej stojíme na mieste ako prikovaní. V samom strede chodníka naše prekvapené oči spozorujú obrovský ľadový pilier, ktorý siaha zhora až na spodok. Ešte ďalej, stúpajúc po schodoch vysekávaných do ľadu, vidíme z boku v skale krásny vodopád. Je celý zamrznutý, a tak na každom kroku čakajú na nás nové prekvapenia, nové divy, čary a čudá.

Bohužiaľ, ľadový región sa zakrátko skončil, pretože ľad sa vytvára iba v tejto jednej časti jaskyne. Pri ďalšom putovaní znie opäť hlas sprievodcu: Hlavu uhnúť! Po chvíli prechádzame po kamenistej pôde, sme v ohromnej pyšnej svätyni, takej veľkej a vysokej, že by sa tu pohodlne zместil aj náš Mariánsky kostol. Sprievodca nás chytá za ruku: Strielajte, páni! Nabíjame teda šesťstranový revolver a strielame z neho po jednom. Pretože sa priester pred nami rozprestiera priamo a ďaleko, nie je prehradený trhlina mi či bočnými cestami, ozvena bola skutočne veľmi pekná. Zdalo sa, že sa celá skala nad našimi hlavami rúca, aby sa pomstila, že rušíme jej odvekú tíšinu. Cestou ďalej sa s údivom prizeráme krásnym formáciám stalaktitov a stalagmitov, s akými sa stretávame na každom kroku. Skutočne netreba veľa bujnej fantázie, aby sme si vysnili a v duchu predstavili najrozmanitejšie predmety. Sú tu ohromné organy, ktoré by veľkostí nepochybne predčili slávne erfurtské, ďalej stĺpy divného vzhľadu, veže vypínajúce sa dohora, pyramídy, obelisky, vodopády, jaskyne a pod. Je to skutočný labyrint, v ktorom je možné blúdiť celé dni a stále objavovať novú krásu. Prichádzame na koniec nášho putovania. Tu na jednom mieste, ale len na tom jednom, nachádzame guľôčky divného vzhľadu vyformované z nátekov zo stien. Sú to tzv. jaskynné perly, ktoré sa však nenachádzajú vo všetkých jaskyniach. Neďaleko odtiaľ do malých prírodných utvorených bazénov steká ľadová voda. Je skutočne veľmi studená, ale chutí ako dažďová voda.

Dobrú polhodinu sme prechádzali rovnakým krokom celou jaskyňou. Tu po rovnej ceste, tu opäť dole schádzajúc, až sme sa dostali na jej koniec. Mysliac naisto, že v bahne, do ktorého sme sa dostali, jaskyňa skutočne končí. Kdesi tam, ďaleko od toho, sa tiahne ešte polhodiny, prípadne i viac, ako o tom uisťuje miestne obyvatelstvo. Náležitý preskúmanie tohto tvrdenia nie je možné, lebo mäkké bahno, v ktorom sa treba brodiť po členky alebo až po brucho, je veľkou prekážkou. Sydow popravde píše, že kňažná Pszczyńska si v roku 1819 obula kožené čizmy, vošla dosť ďaleko do tohto bahna a na jednu stenu napísala svoje meno. Pochybovať však treba, či by dnes chcel niekto zopakovať toto umenie, pretože hĺina má jednu zradnú vlastnosť. Človek do nej čoraz hlbšie zapadne tak, že sa potom odtiaľ dostane len s veľkými ťažkosťami.

Bahno, ako ho nazývajú tunajší Slováci, berú odtiaľto a používajú pri stavbe ako hlinu. Po prehliadke všetkého, čo bolo skutočne videnia hodné, vracali sme sa hore, ale po trochu inej ceste, podľa charakteru inými bočnými jaskyňami. Na mnohých miestach sme videli stalaktity popísané priezviskami. Medzi inými prečítali sme napríklad nápis Antonius Páaly 1767, z čoho vyplýva, že jaskyňa Demänovská je známa už viac ako sto rokov. Treba priznať, že nepríjemne na nás zapôsobilosť svojvoľné, bezúčelné ničenie a lámanie stalaktitov, zvyškami a úlomkami ktorých je posypaná celá zem. Každý návštevník jaskyne tu do výberu nájde na zemi stalaktity rôzneho vzhľadu, čo rástli do určitého obdobia, až sa váhou svojou prignávené samé odlomili, netreba preto viac ničieť tieto podivuhodné výtvary prírody, nad ktorými ona pracovala celé veky.

Rozľahlosť tejto spanilej jaskyne nie je známa. Doteraz ju nikto nezmeral a ani z vedecského hľadiska nie je ešte preskúmaná. Možno by sa tu dali robiť zaujímavé pozorovania teploty v rôznych častiach jaskyne, čo sme urobili nemohli, keďže sme nemali k dispozícii potrebné inštrumenty. Vieme povedať len toľko, že v skôr opísanej ľadovej časti sa teplota pohybovala okolo +2 °C. V minulosti okolité obyvateľstvo nachádzalo v jaskyni množstvo kostí veľkých predpotopných zvierat, podľa čoho ju nazvalo Čierna hola, čiže dračia diera. Ani o tom sa dnes nemožno presvedčiť. Pokiaľ by sme chceli kopať v zemi, treba z mnohých miest odpratáť napadajúce ruiny stalaktitov, čo sa ale vzhľadom na náklady s tým spojené vôbec neoplatí.

Čierna hola patrí do vlastníctva obce Demänová, pánov Kubinyho a Povolného, ktorí z ľadovej jaskyne vyberajú ľad čistý ako krištál a posielajú ho v celých vagónoch do Viedne i Pešti. Okrem tohto úbytku nie je poznať, kedy sa tu tvoria nové formácie. Zostup do jaskyne, smerujúcej dosť strmo nadol, ktorý bol predtým zasypaný zvyškami úlomkov skál, je teraz opatrený drevenými schodmi so zábradlím, takže sa dá celkom bezpečne dostať dolu. Z tohto dôvodu nielen ženy, ale aj staršie deti môžu sa smelo vydať na putovanie po podzemných priestoroch, ktoré tak vďaka svojím pôvabom, rozmanitou a nevídanou nádherou. Práve preto odporúčame prehliadku jaskyne ženám, keďže im tu nehrozí žiadne nebezpečenstvo, a okrem dvoch alebo troch miest, kde sa treba mierne zohnúť, človek nikde nelezie štvornožky. Postačí zmienený príklad, aký ženám poskytl kňažná Pszczyńska. Nebude od vecí zmieniť sa aj o tom, že i v spoločnosti A. Schernera sa o. i. nachádzali tiež štyri dámy?

Demänovská jaskyňa naberať teraz za čoraz väčšej a zasluženej slávy. Zovšadiaľ sa sem zbier-

hajú turisti, aby si ju prehliadli. Podľa knihy opatrovanej hájnikom, kde sú zapísané priezviská všetkých návštevníkov, v tomto roku ju do 12. augusta navštívilo 120 turistov. Napriek úsiliu nepodarilo sa nám nájsť poľské priezvisko návštevníka pochádzajúceho z Haliče alebo iných častí Poľska. Zdá sa, že práve nám pripadla úloha, aby sme na tomto mieste ako prví americkí pionieri ukazovali a kliesnili cestu našim krajanom.

Vyšli sme z jaskyne, posilnili sa trochu a ideme si pozrieť nasledujúcu jaskyňu Okno. Verný pes hájnika Zahraj, neopúšťajúci svojho pána ani na krok, ide pred nami, akoby nám ukazoval cestu. Znovu ľahko obklúčením horou, bez veľkej námahy stúpali sme neprestajne po kamenistej hrane, kým sme za necelú štvrthodinku prišli do Okna. Jaskyňa sa nachádza v hore Beniková a zasluhuje si svoj názov, pretože jej vchod vysoký okolo 2,5 m a široký asi 3 m tvorí prírodné okružle okno. Tu je už ťažšia preprava ako v Čiernej holi. Zostúpiť treba priamo po smreku, ktorého konáre slúžia za priečky – teda trochu pružnosti a gymnastiky nezaškodí. Jaskyňa sa delí na dve časti. Po pravej ruke, ako sa znižujú skaliská, treba sa štvornožky kúsok plaziť. Keď sa postavíme na nohy, vidíme koniec jaskyne, kde kompaktná skala pred nami bráni v ďalšom pokračovaní. Smerom dohora spozorujeme vysokú rozsadlinu, ktorá sa končí zvláštnym vrcholom akéhosi lievika. Okno, čo do veľkosti, nemožno zrovnávať s Čiernou holou. Je to úplne suchá diera, bez žiadnych stalaktitov. Na dvoch miestach sme tu našli čerstvo rozkopanú zem, zvyšky spráchnivených dosiek a polámaného hlineného náčinia. Sprievodca nám vysvetlil, že nedávno tu bol akýsi profesor z Pešti, ktorý hľadal archeologické nálezy, ale našiel nič. Podľa tvrdenia sprievodcu sa v dávnejších časoch mali v Okne skrývať zbojníci. Skutočne tu mohlo byť pre nich celkom dobré útočisko, keďže vchod do diery je zakrytý nedostupným krovím. Scherner o Okne a nasledujúcej jaskyni ani o Vyvieraní nevie nič, Sydow len konštatoval, že existujú, ale vôbec tam nebol. Aj obaja poprední už zmienení autori Szepesházy a Thiele konštatujú³, že sa tu našli nezvyčajne veľké kosti predpotopných zvierat, tiež dve obrovské lebky, spredu ostro zakončené s veľkými hrubými a tupými zubami. Obe boli prevezené do cárského prírodovedného kabinetu v Petersburku, kde ich Thiele neskôr videl.

Z Okna sme zostúpili o niečo nižšie a potom sme opäť liezli po hrane trochu dohora a o desať minút prichádzame k tretej jaskyni Beniková⁴. Jej názov pochádza podľa hory, v ktorej sa jaskyňa nachádza. Beniková sa od predchádzajúcich odlišuje najmä tým, že nesmeruje nadol, ale tiahne sa v jednom smere. Vchod má priestraný a pohodlný, je celá suchá, tiež bez stalaktitov. Je trochu dlhšia od predchádzajúcej a značne širšia. Počas letných horúčav slúži za nocľah pastierom a ovciam. Po prírodných nádržkách utvorených z kvapiek kvapkajúcich stalaktitov, ktorých tu malo byť niekoľko (spomínal to Szepesházy), sme našli ani stopy. Možno že tu dávnejšie existovali, avšak časom vyschli. Naproti tomu sa tu na zemi popri zeleným machom obrastených kameňoch nachádzali akési malé mušky; rozlúštenie, ku ktorému rodu patria, prislúcha prírodovedcom z povolania.

Šťastlivo sme si obzreli tri jaskyne. Teraz ideme do štvrtej, poslednej a zároveň do vyvierania. Na pokyn poctivého Mišuru zostupujeme dolu po úlomkoch skál bez ťažkostí, lebo cesta nie je strmá, a už sme v doline. Pyšná je táto Demänovská dolina. Po ľavej a pravej strane tiahnu

sa nádherné skaly, obrastené temnozelenými, ako sviece dohora sa vypínajúcimi smrekmi, dole hučí peniaca sa, bystro po kameňoch a veľkých balvanoch točiaca sa Demänovka. Kde sa len obrátiš, všade upútajú tvoje oko nové malebné obrázky – pozri tam hore, v strmej skale, je opäť akási jaskyňa, trochu nižšie druhá a konečne ešte tretia! To už ani reči dostať sa do nich – najprv sa treba prebrodiť cez potok, lebo inú radu na to nemám. A ktovie, či tam vo vnútri, v hlbine nie sú akési nové divy, ktoré si iba diváci môžu nechať pre seba!

Asi trištvrte hodiny mašrujeme dolinou. Po prírodnej lávke z kameňov prechádzame cez Demänovku, ešte niekoľko desiatok krokov pod lesom a už stojíme pred jaskyňou. Po slovensky sa nazýva Vodi Vivjerania (maďarský alebo nemecký názov nemá a určite mať nebude). Cestou sme rozmýšľali, čo má jej názov znamenať, až sme konečne šťastlivo natrafili na stopu. Nemôže byť ničím iným ako vyvieraczkou, čiže žriedlom. A skutočne v tomto predpoklade sme sa nepomyšlili. Jaskyňa má priestraný, pohodlný vchod a tiahne sa dost ďaleko v jednom smere. Pri vchode nalavo sa nachádza malá trhlina, kde vidieť tečúcu a v podzemí miznúcu vodu, čistú ako krištál. Udivení spomalujeme zrazu naše kroky. Počujeme akýsi divný a tupý šelest, ako by tu pracoval parný stroj. Či tu nablízku stojí akási fabrika? Áno, fabrika, ktorej jediným vedúcim je od vekov sám všemocný Stvoriteľ. Huk robí voda, čo šumí nad našimi hlavami, ukrytá medzi skalami, takže ju síce počujeme, ale nevidíme. Aké divné pocity to vyvolá v návštevníkoch, aké sú zvláštne, nádherné a šlachetné. V očiach našich sa temná jaskyňa stáva domom božím, kde treba padnúť na kolená a velebiť Boha nad nami za jeho ohromné a nedostížne dielo.

Niekoľko krokov ďalej nachádzame divo rozoklanú rozsadlinu, kde voda tiež mizne pod zemou. Strašná to hĺbka, o čom sa možno presvedčiť hodením kameňa do vody, ktorá dlhý čas buble, kým kameň dosiahne dno. Vedie cez ňu lávka do ďalších dier jaskyne. Tu sme však zastali, zrejme vplyvom silného prítoku vody bola lávka strhnúť, takže sa nedalo prepraviť na druhú stranu. Lutovali sme, že naše putovanie po jaskyni sa skončilo v týchto miestach. Skutočne veľká škoda, ak usudzujeme podľa toho, čo sme videli na začiatku jaskyne. Ktovie ešte aké divy na nás čakali pri ďalšom putovaní v útrobach jaskyne. Ako sa nedá veriť opisom, ale všetko si treba dôkladne preveriť osobne na mieste. Szepesházy hovorí⁵, že jaskyňa napriek tu tečú-

Vstup do Kmetovho dómu. Reprodukcia: J. Sýkora

cemu potoku nepredstavuje nič zvláštneho, Sydow zase⁶, že sa vyznačuje rozľahlosťou a má niekoľko podzemných jazier a potokov. Popravde ani jeden, ani druhý tu nebol, napriek tomu chceme veriť Sydowovi, keďže sme si prehliadli jej jednu časť vynikajúcej, nezvyklej krásy.

Vyšli sme z jaskyne a vydali sa smerom dolu od vyvierania. Spod skaly, z dvoch dost obširných otvorov, chrľí vodu tá istá vyvieracka, čo hučala v priestoroch jaskyne nad nami i pri našich nohách. Voda, tak ako v Košcieliskiej doline Čierny Dunajec, má kľamlivo čiernu farbu, ale je čistá ako slza. Je výbornej chuti. Nie taká studená ako v tatranských žriedlach, keďže poloha jaskyne je oproti Tatrám oveľa nižšie.

Sprievodca, človek prostý, ale nie luhár špekulujúci na vrecku návštevníkov, lebo našťastie táto choroba ešte na Slovensko nedorazila, nám rozprával, že jaskyňa podobná Benikovej sa nachádza na západ v hore Uhlište, ďalšia má byť pod dedinou Bodice, čiže Bodická, a neďaleko obce Demänová je dost značné jazero (po slovensky morské oko alebo pleso). Bodice patria rodine Palugyayovcov. Na mape nie je zaznačená jeho poloha. Veľmi ľutujeme, že sme sa nemohli presvedčiť o pravdivosti jeho tvrdenia, ale neumožňoval nám to náš obmedzený čas.

Neskoro po tretej hodine vrátili sme sa do obydľia hájnika. Tu sme sa posilnili a odpočinuli si. Po srdečnom požehnaní od úprimného Mišuru, ktorému treba vysloviť pochvalu, že dokonale pozná tunajšie miesta a nepochybné môže uspokojiť zvedavosť každého turistu, pohli sme sa okolo pol piatej naspäť. Stačila necelá hodina, aby nás furman zaviezol domov, keďže späť ubíhala cesta rýchlo a nepretržite na dol.

V skrátenom sprievodcovi na konci publikácie H. Müldner uviedol niektoré informácie, z ktorých vyplýva, že sa na vychádzky do okolia

objednávala furmanka. Lhká horská brička sa objednávala prostredníctvom nájomcu hotela Weisera. Za furmanku na celý deň sa platilo 5 zl., za pol dňa 3 zl. Kto si v Demänovskej doline chcel prehliadnúť všetky štyri jaskyne, musel si objednať furmanku na celý deň a vyraziť ráno okolo deviatej. Záujemcovia o prehliadku Čiernej holi (ladovej jaskyne) mohli vyraziť s návratom za súmraku okolo 8. hodiny. Pretože pri jaskyniach sa nedali kúpiť žiadne potraviny, potrebný proviant sa zadovážoval v Liptovskom Mikuláši. Dal sa objednať priamo v reštaurácii. Tým, čo sa chystali do jaskýň na celý deň, sa odporúčalo, aby si ho zahovorili deň dopredu. Dôležitou vecou v tom čase boli pohodne. Kúpovali sa u mydlia v Mikuláši po 45 graj-

ciarov za kus (v roku 1875 boli ešte po 40 grajciarov, potom zdraželi). Neskôr sa zásluhou nájomcu hotela Weisera dali kúpiť za výhodnejšiu cenu priamo v hoteli. Sprievodcovi sa za sprevádzanie po Čiernej holi platilo 10 grajciarov za osobu. Do ďalších jaskýň, s ohľadom na ich vzdialenejšiu polohu, sa platilo nepomerne viac, ale napokon žiadna iná taxa za vstupné v tom čase neexistovala.

Müldnerov opis prehliadky Demänovskej ladovej jaskyne a iných okolitých jaskýň je zaujímavý z niekoľkých hľadísk. Zmienka o veľmi dobrom stave vstupného schodiska, sprievodcovi do jaskyne a návštevnjej knihe hovorí jednoznačne o turistickom sprístupnení jaskyne, ktoré v tom čase nemohol zabezpečiť nik iný než Demänovský lesný komposesorát. Okrem

toho naznačuje, že sa v tých časoch prehliadka priestorov jaskyne pomerne často spájala s obhliadkou okolitých jaskýň. Nepatrila k nim však dnešná jaskyňa Beníková. Zo starších prác niektorých autorov navyše vyplýva, že Beníkovou v minulosti nazývali aj ďalšie jaskyne v okolí Okna.

K nezanedbateľným patrí aj poznatok, že Müldner bol prakticky prvý, ktorý sa pokúsil priblížiť aj iné náležitosti, ktoré súviseli s prehliadkou jaskyne. Návšteva jaskyne v tom čase aj z turistického hľadiska predstavovala významnú udalosť. Názorne o tom svedčí charakter poskytovaných služieb, s akými mohli počítat všetci, čo sa rozhodli pre obhliadku jej priestorov a s týmto zámerom pricestovali do Liptovského Mikuláša.

¹ Pozri jeho dielo Centralkarpathen, s. 314.

² Vo svojom Tatranskom sprievodcovi sa o tom zmieňuje C. A. Scherner, vratislavský profesor, ktorý si s osemčlennou skupinou začiatkom leta 1875 prehliadol priestory jaskyne. Pozri SCHERNER, C., A.: Bilder und Fahrten im Süden der Hohen Tatra mit den südlichen Alpenseen und den Eis- und Stalaktiten- Höhlen, Tatraführer, II. Theil, Breslau 1876, 105 s.

³ pozri diel I. str. 41 vyššie spomenutého diela.

⁴ Z Müldnerovho opisu možno usudzovať na Tunelovú jaskyňu v blízkom okolí Okna. V prospech tejto úvahy hovorí časový údaj 10 minút, charakter vchodu i priestorov a zmienka o práci C. Szepesházyho a J. C. Thieleho z roku 1825. Podobne ani Müldnerom spomínanú jaskyňu Okno nemožno stotožňovať s dnešnou jaskyňou Okno, ale pravdepodobne s Malým alebo Veľkým Oknom. Ním uvádzané údaje však nepostačujú na presnejšiu identifikáciu.

⁵ Merkwürdigkeiten des Königreichs Ungarn, tom I, str. 41.

⁶ Centralkarpathen, str. 314.

LITERATÚRA

MÜLDNER, H.: *Szkie z podróży po Słowacyi z dodaniem krótkiego przewodnika*, Kraków 1877, 109 s.

SCHERNER, C. A.: *Bilder und Fahrten im Süden der Hohen Tatra mit den südlichen Alpenseen und den Eis- und Stalaktiten- Höhlen*, Tatraführer, II. Theil, Breslau 1876, 105 s.

SYDOW, A.: *Bemerkungen auf einer Reise im Jahre 1827 durch die Beskiden über Krakau und Wieliczka nach den Central-Karpathen*, Berlin 1830, 394 s.

SZEPESHÁZY, C. – THIELE, J. C.: *Merkwürdigkeiten des Königreiches Ungarn, Erster Band, Kaschau 1825*, 214 s.